

Številka: 007-113/2017/

Datum: 17. 1. 2018

Urad za narodnosti

gp.un@gov.si

ZADEVA: Predlogi za vključitev ureditve zbiranja podatkov o etnični pripadnosti v okviru sprememb Zakona o romski skupnosti – MNENJE

ZVEZA: Vaš dopis št. 012-11/2017-UN/41 (UN05), ki smo ga prejeli 22. 12. 2017

Spoštovani,

zahvaljujemo se vam za poslani predlog sprememb Zakona o romski skupnosti – EVA 2016-1540-0001 (v nadaljevanju predlog zakona) in v okviru javne obravnave obravnave predloga zakona prejeta stališča Varuha človekovih pravic, Mestne občine Novo mesto, Skupnosti občin Slovenije in Združenja občin Slovenije v zvezi s potrebo po zakonski ureditvi zbiranja osebnih podatkov o etnični pripadnosti.

Na podlagi vašega zaprosila in 48. ter 49. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov (v nadaljevanju ZVOP-1) Informacijski pooblaščenec (v nadaljevanju IP) ugotavlja, da se s samim predlogom zakona dejansko ne ureja že večkrat izpostavljen problem ureditve spremljanja podatkov povezanih s problematiko romske skupnosti. Navedeno bi po mnenju številnih organizacij, ki se ukvarjajo oziroma spremljajo področje uveljavljanja človekovih pravic tako iz Slovenije kot EU in mednarodno, zahtevalo med drugim tudi ustrezno ureditev zbiranja osebnih podatkov o etnični pripadnosti s ciljem načrtovanja in spremljanja učinkovitosti ukrepov za odpravo diskriminacije pripadnikov romske skupnosti v Sloveniji.

Uvodoma izpostavljamo, da IP kot neodvisen državni organ ni pristojen za pripravo predlogov zakonskih predpisov, prav tako ni pristojen za ugotavljanje, kako bi Republika Slovenija lahko primerno naslovila prepoznane težave, na katere opozarjajo tudi zgoraj omenjene organizacije v svojih dopisih. Gre namreč za širši sistemski problem diskriminacije pripadnikov romske skupnosti, pri katerem je treba po mnenju IP **najprej prepoznati cilje** (torej kaj država sistemsko sploh želi doseči) in šele v drugi fazi oblikovati ustrezne ukrepe, po potrebi (zaradi posegov v zasebnost) če je to res nujno potrebno, tudi v obliki zbiranja in/ali obdelave določenih osebnih podatkov. Vendar pa mora biti slednje načrtovano in ustrezno urejeno v skladu z **Ustavo RS** in na njeni podlagi sprejetimi sistemskimi predpisi s področja varovanja zasebnosti.

Kot je IP že večkrat opozoril v svojih mnenjih¹ in na različnih sestankih, **se v skladu z Ustavo RS nihče ni dolžan izreči o svoji etnični pripadnosti, lahko pa to stori, če to želi**. To nenazadnje posamezniki storijo vsakič, ko se prijavijo na različne projekte, razpise in podobne oblike pomoči, ki so

¹ Med drugim: v mnenju št. 0712-105/2012/2: https://www.ip-rs.si/vop/zbiranje-podatkov-o-etnicni-pripadnosti-2246/?tx_jzvopdecisions_pi1%5BhighlightWord%5D=romov in v mnenju št. 0712-94/2010/2: https://www.ip-rs.si/vop/zbiranje-podatkov-o-romski-manjsini-1843/?tx_jzvopdecisions_pi1%5BhighlightWord%5D=romov.

namenjeni zgolj pripadnikom določene etnične skupnosti. **Edini pravno dopusten način zbiranja podatkov o etnični pripadnosti je posledično ureditev (v javnem sektorju mora biti ta hkrati tudi določena z zakonom), ki kot pogoj za zbiranje teh osebnih podatkov predvideva osebno privolitev posameznika, na katerega se osebni podatki nanašajo.** Normativno zakonsko ureditev zbiranja osebnih podatkov o etnični pripadnosti predlagajo tudi zgoraj navedene organizacije, med drugim je na to večkrat opozoril tudi Varuh človekovih pravic. Če se predlagatelj zakona zanjo odloči, bi torej slednja morala kot dodaten pogoj za zakonitost zbiranja opredeliti tudi osebno privolitev posameznika, na katerega se osebni podatki nanašajo. To posredno izhaja tudi iz priloženih dopisov zgoraj navedenih organizacij, ki med drugim navajajo, da je Rom posameznik, ki se opredeli kot Rom. Posledično IP ne vidi nobenega ustavno dopustnega razloga za obvezno zbiranje podatkov o Romih na način, da bi se posameznike s strani tretjih določalo kot Rome ali (ne)Rome. V tem smislu zato ni ustrezen predlog določb novega 4.a člena Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji, ki ga je podala Mestna občina Novo mesto in sta ga izpostavila tudi Skupnost občin Slovenije in Združenje Občin Slovenije. Iz slednjega namreč izhaja, da bi bilo zbiranje osebnih podatkov obvezno, hkrati pa je to zbiranje v predlogu opredeljeno preširoko, neomejeno in pušča povsem prosto presojo državi in samoupravnim lokalnim skupnostim glede nabora, obsega in namena (namen uresničevanja posebnih pravic romske skupnosti je dejansko v praksi lahko karkoli) osebnih podatkov, ki naj bi se zbirali. To ne zadosti zahtevam po določni zakonski ureditvi zbiranja osebnih podatkov, ki izhaja iz **38. člena Ustave RS.**

Navedeno, kot je IP poudaril zgoraj, torej **ne pomeni, da zakonska ureditev zbiranja osebnih podatkov o etnični pripadnosti ni mogoča in je absolutno prepovedana. Predlagatelj zakona pa mora prepoznati, kaj se želi z zbiranjem osebnih podatkov o etnični pripadnosti doseči, upoštevajoč med drugim tudi, katere cilje bi bilo mogoče doseči zgolj na podlagi statističnih podatkov, kateri podatki o pripadnikih romske skupnosti že obstajajo in kje ter posledično oblikovati nabor podatkov, pogoje, upravljavce in namen, pogoj privolitve posameznika, na katerega se osebni podatki nanašajo, ter vse to zakonsko opredeliti.**

IP sicer ne more presojati širše problematike diskriminacije pripadnikov romske skupnosti, ker za to ni pristojen, kljub temu pa se upoštevajoč prejete informacije ne more strinjati, da je edini način za preverjanje učinkovitosti ukrepov npr. na področju urejanja bivanjskih razmer, izključno obvezno beleženje evidence vseh pripadnikov romske skupnosti v posamezni občini ali neomejena obdelava njihovih osebnih podatkov. **Država in občine namreč lahko na številne druge načine opredelijo naselja oziroma območja, kjer bivajo ljudje, in ki zahtevajo ustrezno ureditev.** Prav tako je mogoče preko projektov, ki jih občine, že upoštevajoč veljavno zakonodajo, lahko vodijo, pridobiti določen vpogled v obseg posameznikov, ki potrebujejo pomoč. Na različne tehnike in metodološke pristope naslavljanja problema diskriminacije pripadnikov romske skupnosti opozarjajo tudi številne organizacije, ki obravnavajo to tematiko. Glede na to, da je zakonodajalec s sprejemom Zakona o lokalni samoupravi očitno najmanj prepoznal občine, kjer Romi brez dvoma živijo v večjem številu, prav tako je posameznikom dal možnost uveljavljanja volilne pravice do kandidiranja za romskega svetnika v teh občinah in volilno pravico voliti (najmanj enega) predstavnika Romov v teh občinah, torej ni dvoma, da Romi najmanj v teh občinah v Sloveniji so. Iz vseh priloženih dopisov pa izhaja, da ni nobenega dvoma, da pripadniki romske skupnosti živijo tudi v številnih drugih slovenskih občinah, česar pa predlog zakona ne naslavlja. Poleg tega na podlagi poročil Varuha človekovih pravic lahko občina že na podlagi veljavne ureditve opozorila Varuha človekovih pravic obravnava in na tej podlagi **prepozna območja, kjer je pomoč brez dvoma nujna.** Enako velja za sodelovanje z nevladnimi organizacijami. Prav tako bi **že iz statističnih podatkov o številu volilnih upravičencev za volitve romskih svetnikov** vsaj za navedenih 20 občin lahko pridobili informativne podatke o številu odraslih pripadnikov romske skupnosti v posamezni od teh občin. Navedeno je seveda zgolj laičen pogled na

nekatero od možnosti, vendar pa bi s sistemskim pristopom in vključitvijo vseh deležnikov, brez dvoma lahko našli še številne druge možnosti.

Glede na navedeno zato menimo, da mora predlagatelj zakona najprej narediti ustrezne konkretne analize, premisleke in posledično bolj konkretno **opredeliti cilje, ki jih želi doseči** (npr. komunalne ureditve oziroma opremljenosti z vodovodom tistih naselij v Sloveniji, ki določenih standardov še ne dosežajo). Brez teh podatkov namreč tudi IP težko podaja bolj jasne in konkretne nasvete glede iskanja najboljših načinov za rešitev te brez dvoma zelo resne problematike.

Lepo vas pozdravljamo,

Pripravila:

Alenka Jerše, univ. dipl. prav.

namestnica informacijske pooblaščenke

Mojca Prelesnik, univ. dipl. prav.,
informacijska pooblaščenka